

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΡΩΤΩΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἔστι οὐκ ἔκτος φιλοσοφίας ἡ γεωγραφικὴ πραγματεία. ὅτι καὶ Ὅμηρος αὐτῇ πανταχοῦ τῶν ἐπῶν φαίνεται χρώμενος. ἔστι οἱ πρότερον αὐτῇ χρῆσάμενοι ἑλλειπῶς ἢ ἀναρθρώτως ἢ ἐσφαλμένως ἢ ψευδῶς ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀσυμφώνως εἰρήκασιν. ἔλεγχοι καὶ ἀποδείξεις τοῦ εἰκότως αὐτὸν οὕτω κρίνειν. κεφαλαῖωδεις λόγοι πάσης οἰκουμένης συντόμως ὑποτυπῶντες τὴν διάθεσιν. πίστις εἰκότων καὶ τεκμηρίων βεβαίων τοῦ κατὰ πολλὰ μέρη τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἐνῆλλάχθαι καὶ εἰς ἀλλήλας μετατεθῆναι.

ΚΕΦ. Α΄.

10 Τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι νομίζομεν, εἴπερ ἄλλην τινά, καὶ τὴν γεωγραφικὴν, ἣν νῦν προηγήμεθα ἐπισκοπεῖν. ὅτι δ' οὐ φαύλος νομίζομεν, ἐκ πολλῶν δῆλον. οἱ γὰρ πρῶτοι θαρρήσαντες αὐτῆς ἀψάσθαι τοιοῦτοί τινες ὑπήρξαν. Ὅμηρός τε καὶ Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος καὶ Ἑκκαταῖος, ὁ πολίτης αὐτοῦ, καθὼς καὶ Ἐρατοσθένης φησὶ καὶ Δημόκριτος δὲ καὶ Εὐδόξος καὶ Δικαίάρχος καὶ Ἐφορος καὶ ἄλλοι πλείους. ἔτι δὲ οἱ μετὰ τούτους, Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος, ἄνδρες φιλόσοφοι. ἣ τε πολυμάθεια, 20 δι' ἣς μόνως ἐφικέσθαι τοῦδε τοῦ ἔργου δυνατὸν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν, ἢ τοῦ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐπιβλέποντος, ὧν περ τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην φασίν. ὡς δ' αὐτῶς καὶ ἡ ὠφέλεια ποικίλη τις οὔσα, ἡ μὲν πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς πράξεις, ἡ δὲ 25 πρὸς ἐπιστήμην τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης ζώων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἰδεῖν παρ' ἑκάστοις ἐστί, τὸν αὐτὸν ὑπογράφει ἄνδρα, τὸν φροντίζοντα τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης καὶ εὐδαιμονίας.

30 2. Ἀναλαβόντες δὲ καθ' ἕκαστον ἐπισκοποῦμεν τῶν εἰρημένων ἔτι μᾶλλον. καὶ πρῶτον ὅτι ὀρθῶς ὑπελήφαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἱππάρχος, ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον· ὅς οὐ μόνον ἐν τῇ κατὰ τὴν ποίησιν ἀρετῇ πάντας 35 ὑπερέβληται τοὺς πάλαι καὶ τοὺς ὕστερον, ἀλλὰ σχεδόν τι καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον ἐμπειρίᾳ τὸν πολιτικόν, ἀφ' ἣς οὐ μόνον περὶ τὰς πράξεις ἐσπούδασεν ἐκεῖνος, ὅπως ὅτι πλείστας γνοίη καὶ παραδώσει τοῖς ὕστερον ἐσομένοις, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοὺς τόπους τοὺς τε καθ' ἕκαστα 40 καὶ τοὺς κατὰ σύμπασαν τὴν οἰκουμένην γῆν τε καὶ

STRABO.

STRABONIS
GEOGRAPHICORUM
LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Geographiæ tractatio non est aliena a philosophia. Homerus in poematibus ubique geographiæ cognitionem prodit. Qui prius geographiam tractaverunt, multa vel omiserunt, vel confusa, errores, falsa, inter se dissidentia tradiderunt. Pluribus argumentis Strabo se recte sic pronuntiasse demonstrat, et totius terræ habitabilis dispositionem summatim oculis subjicit. Conjecturæ et exempla, quibus ostenditur terrarum partes multas in maria versas, et vicissim.

CAP. I.

Terræ descriptionem, quam in presentia instituimus, philosopho non minus ulla alia re, quam is suæ tractationis esse ducit, considerandam censemus. Quod nos haud abs re sentire, multis argumentis liquet. Qui enim primi geographiam attingere ausi sunt, philosophi ii fuere: Homerum dico, Anaximandrum Milesium, et Hecataeum, civem ejus, ut Eratosthenes etiam ait; item Democritum, Eudoxum, Dicæarchum, Ephorum, aliosque complures nec non iis ætate posteriores Eratosthenem, Polybium, Posidoniumque, homines et ipsos philosophos. Jam multarum rerum cognitio, qua sola hoc opus confici potest, non est nisi ejus, qui divinas humanasque res contemplatur, quarum rerum scientia philosophiam definiunt. Tum utilitas quoque multiplex, quæ partim ad negotia civilia actionesque principum virorum pertinet, partim ad cognitionem cœlestium, terrestrium maritimorumque animantium, stirpium, frugum, atque aliarum rerum quæ singulis visuntur locis, eundem designat virum, eum cui vitæ ars et beatitas curæ sit.

2. Verum singula hæc denuo orsi accuratius perpendamus: ac primo loco id, recte et a nobis et a majoribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse primum geographiæ peritiæ auctorem esse Homerum: qui non modo poetica virtute omnes et priores et posteriores superavit, sed fere etiam rerum ad omnem vitam pertinentium experientia civilis scientiæ peritos: qua experientia adjutus, non modo, ut actiones quamplurimas cognosceret, operam dedit, easque ad posteritatem transmitteret, sed etiam ut loca, quum quæ singularum sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis marisque. Absque

I

βάλατταν. οὐ γὰρ ἂν μέγρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς πε-
ράτων ἀφίκετο τῇ μνήμῃ κύκλω περιούν.

3. Καὶ πρῶτον μὲν τῷ ὠκεανῷ περίκλυστον, ὥσπερ
ἐστίν, ἀπέφαινε αὐτὴν· ἔπειτα δὲ τῶν χωρίων τὰ μὲν
5 ὀνόμαζε, τὰ δὲ ὑψηλότετα τεκμηρίοις· τισί, Λιβύην μὲν
καὶ Αἰθιοπίαν καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς, οὓς εἰκὸς
λέγειν Τρωγλοδύτας Ἀράβας, ῥητῶς λέγων, τοὺς δὲ
πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς καὶ δύσεσιν αἰνιττόμενος ἐκ τοῦ τῷ
ὠκεανῷ κλύζεσθαι. ἐντεῦθεν γὰρ ἀνίσχοντα ποιεῖ τὸν
10 ἥλιον καὶ δύόμενον εἰς τοῦτον, ὡς δ' αὐτως καὶ τὰ
ἀστρα·

ἥλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας
ἐξ ἀκαλαρρεῖται βαθυρροῦ ὠκεανοῦ. —
ἐν δ' ἔπεσ' ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἡελίοιο,
15 ἔλκον νύκτα μελαιναν.

καὶ τοὺς ἀστέρας λελουμένους ἐξ ὠκεανοῦ λέγει.

4. Τῶν δ' ἔσπεριον ἀνδρῶν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐμ-
φανίζει καὶ τὴν εὐκρασίαν τοῦ περιέχοντος, πεπυσμένος,
ὡς εἰκε, τὸν Ἴβηρικὸν πλοῦτον, ἐφ' ὃν καὶ Ἡρακλῆς
20 ἐστράτευσε καὶ οἱ Φοίνικες ὕστερον, οἵπερ καὶ κατέσχον
τὴν πλείστην ἀρχήν· μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαῖοι. ἐνταῦθα
γὰρ αἱ τοῦ Ζεφύρου πνοαί. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ Ἡλύ-
σιον ποιεῖ πεδίον ὁ ποιητής, εἰς δ' πεμφθῆσσεσθαι φησι
τὸν Μενέλαον ὑπὸ τῶν θεῶν·

25 ἀλλὰ σ' ἐς Ἡλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ἐκνήθς Ῥαδάμανθος,
τῇ περ ῥήσιτι βιοτῆ πέλει [ἀνθρώποισιν]
οὐ νιφετός, οὐτ' ἄρ χειμῶν πολὺς, [οὔτε ποτ' ὄμβρος,]
30 ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυρνείοντας ἀήτας
ὠκεανὸς ἀνήσσει.

5. Καὶ αἱ τῶν μακάρων δὲ νῆσι προδ' τῆς Μαυρου-
σίας εἰσὶ τῆς ἐσχάτης πρὸς δύσιν, καθ' ὃ μέρος συντρέ-
χει καὶ τῆς Ἰβηρίας τὸ ταύτην πέρας· ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος
δηλον, ὅτι καὶ ταύτας ἐνόμιζον εὐδαιμόνας διὰ τὸ πλη-
35 σιάζειν τοιοῦτοις χωρίοις.

6. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε καὶ οἱ Αἰθίοπες ἐπὶ τῷ ὠκεανῷ
ἐσχατοί, δηλοῖ· ὅτι μὲν ἐσχατοί,

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαῖαται ἐσχατοὶ ἀνδρῶν,

οὐδὲ τοῦ « διχθὰ δεδαῖαται » φαύλως λεγομένου, ὡς
40 δειγθῆσεται ὕστερον· ὅτι δ' ἐπὶ τῷ ὠκεανῷ,

Ζεὺς γὰρ ἐς ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆκας
χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα.

ὅτι δὲ καὶ ἡ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἐσχατὰ παρωκεανιτίς
ἐστίν, οὕτως ἠνίξαστο εἰπὼν περὶ τῆς ἄρκτου·

45 οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοστρῶν ὠκεανοῦ.

διὰ μὲν γὰρ τῆς ἄρκτου καὶ τῆς ἀμάξης τὸν ἀρκτικὸν
δηλοῖ· οὐ γὰρ ἂν τοσούτων ἀστέρων ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ
περιφερομένων τῷ αἰεὶ φανερωῖ οἷη ἄμμορον εἶπε λο-
στρῶν ὠκεανοῦ. ὥσπερ οὐκ εὖ ἀπειρίαν αὐτοῦ καταγι-
50 νώσκουσιν, ὡς μίαν ἄρκτον ἀντὶ δυεῖν εἰδότος· οὐδὲ γὰρ
εἰκὸς ἦν πω τὴν ἑτέραν ἡστροθετησθαι, ἀλλ' ἀφ' οὗ

hoc enim fuisset, nunquam ille in orbem rediens comme-
morando terræ situ, ad extremos usque ejus fines pertigisset.

3. Enimvero primo omnium terram, ita ut res habet,
undiquaque oceano cinctam allui pronunciat. Deinde
regionum alias nominatim, alias certis quibusdam notis per
ambages indicavit. Sic Libyam, Æthiopian, Sidonios et
Erembos, quos Troglodytas Arabes recte dixeris, nomina-
tim appellat; qui vero ad ortum et occasum solis habitant,
eos per ambages indicat, innuens scilicet eos oceano allui.
Nam solem ex oceano oriri et in eundem occidere ait,
itemque stellas [(Il. H, 421)]:

Jamque recens terras tangebatur lumine Titan
oceani liquidis placide subvectus ab undis;

et (Il. Θ, 485),

fulgida Latoidæ simul incidit oceano lux,
attractique nigram noctem.]

atque sidera dicit (Il. E, 6) lavari oceano.

4. Ceterum eorum qui Occidentem incolunt tam felicita-
tem quam bonam aeris temperiem monstravit, quia pro-
cul dubio audiverat de Ibericis divitiis, quarum causa Her-
cules expeditionem fecit, et postea temporis Phœnices, qui
et amplissimo sunt potiti imperio, ac tandem Romani. Ibi
enim sunt Favonii flatus; ibi poeta collocat etiam Elysium
campum, in quem a diis missum iri Menelaum fingit : (Od.
Δ, 563):

Sed te, qua terræ postremus terminus exstat,
Elysium ad campum cœlestia numina mittent,
quem Radamanthus habet, qua vita facillima longe
ducitur. Haud campos Jupiter nive conspuit illos,
miscetur gelidis neque tempestatibus aer,
nulli imbres: tantum spirat lenis aura Favoni,
missaque ab oceano nimios demittit æstus.

5. Etiam Fortunatorum insulæ ante Maurusiæ fines oc-
cludos sitæ sunt, quam ad partem et Iberiæ extrema occidua
concurrunt. Ex nomine autem earum clarum est, eas
quoque fortunatas ideo creditas fuisse, quod talibus es-
sent locis vicinæ.

6. Porro Æthiopes ultimos ad oceanum esse docet: ulti-
mos, hoc carmine (Od. A, 23):

Extremos hominum Æthiopes, geminisque diremptos
partibus.

(Neque vanum est, quod dicit *geminis diremptos partibus*,
ut infra demonstrabitur.) Ad oceanum autem eos habitare
his innuit versibus (Il. A, 423):

Namque hesternus ad oceanum est justosque profectus
Jupiter Æthiopus, quorum convivia visit.

Extremam quoque terræ versus Septentriones oram oceano
adjacere, verborum ambage significavit, de Ursa scribens
(Il. Σ, 489; Od. E, 275):

Exclusa oceani prorsum est sola ista lavacris.

Nomine enim Ursæ et Plaustris, arcticum, hoc est septen-
trionalem circulum notat: neque enim quum tot sidera
eodem in loco semper conspicuo revolvantur, istam solam
nunquam oceano lavari dixisset. Quapropter male eum
imperitiæ culpant, ut qui loco duarum Ursarum unicam
habuerit cognitam: quum probabile non sit alterius quoque

(3,4.)

LIB. I. CAP. I. PROLEGOMENA.

[7—10.] 3

οἱ Φοίνικες ἐσημειώσαντο καὶ ἐχρῶντο πρὸς τὸν πλοῦν, παρελθεῖν καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν διατάξιν ταύτην, ὡσπερ καὶ τὸν Βερενίκης πλόκαμον, καὶ τὸν Κάνωβον, ἐχθές καὶ πρῶτην κατωνομασμένον· πολλοὺς δ' ἔτι νῦν ἄνωμύμους ὄντας, καθάπερ καὶ Ἀρατὸς φησιν. οὐδὲ Κράτης οὖν ὀρθῶς γράφει,

οἷος δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν

φεύγων τὰ μὴ φευκτά. βελτίων δ' Ἡράκλειτος καὶ ὁμηρικώτερος, ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀρκτικοῦ τὴν ἄρκτον ὀνομάζων· « ἡοῦς καὶ ἐσπέρας τέρματα ἡ ἄρκτος, καὶ ἀντίον τῆς ἄρκτου οὐρὸς αἰθρίου Διός. » ὁ γὰρ ἀρκτικός ἐστὶ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ὕρος, οὐχ ἡ ἄρκτος. διὰ μὲν δὴ τῆς ἄρκτου, ἣν καὶ ἄμαξαν καλεῖ καὶ τὸν Ὠρίωνα δοκεῖν φησί, τὸν ἀρκτικὸν δηλοῖ· διὰ δὲ τοῦ ὠκεανοῦ τὸν δρίζοντα, εἰς ὃν καὶ ἐξ οὗ τὰς δύνεις καὶ τὰς ἀνατολάς ποιεῖται. εἰπὼν δὲ αὐτοῦ στρέφεσθαι καὶ ἀμοιρεῖν τοῦ ὠκεανοῦ οἶδεν, ὅτι κατὰ σημείον τὸ ἀρκτικώτατον τοῦ δρίζοντος γίνεται ὁ ἀρκτικός. ἀκολούθως δὴ τοῦτῳ τὸ ποιητικὸν ἀρμόσαντες τὸν μὲν δρίζοντα ὀφείλομεν δέχεσθαι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς οἰκείως τῷ ὠκεανῷ, τὸν δ' ἀρκτικὸν τῆς γῆς ἀπτόμενον ὡς ἂν πρὸς αἴσθησιν κατὰ τὸ ἀρκτικώτατον τῆς οἰκίσεως σημείον· ὥστε καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς γῆς κλύζοιτ' ἂν τῷ ὠκεανῷ κατ' αὐτόν. καὶ τοὺς ἀνθρώπους δὲ οἶδε τοὺς προσθορέους μάλιστα, οὓς ὀνομαστὶ μὲν οὐ δηλοῖ (οὐδὲ γὰρ νῦν που κοινὸν αὐτοῖς ὄνομα κεῖται πᾶσι), τῇ διαίτῃ δὲ φράζει, νομάδας αὐτοὺς ὑπογράφων καὶ « ἀγαυοὺς ἱππημολγούς γαλακτοφάγους ἀβίους τε. »

7. Καὶ ἄλλως δ' ἐμφανίει τὸ κύκλω περιχεῖσθαι τῇ γῇ τὸν ὠκεανόν, ὅταν οὕτω φῆ ἡ Ἥρα·

εἴμι γὰρ ὀφρομένη πολυφρόβου πείρατα γαίης Ὤκεανόν τε θεῶν γένεσιν.

τοῖς γὰρ πέρασι πᾶσι συνήθη λέγει τὸν ὠκεανόν· τὰ δὲ πέρατα κύκλω περιχεῖται· ἐν τε τῇ ὀπλοποιίᾳ τῆς Ἀχιλλεύως ἀσπίδος κύκλω περιτίθησι τὸν ὠκεανὸν ἐπὶ τῆς ἴτους. ἔχεται δὲ τῆς αὐτῆς φιλοπραγμοσύνης καὶ τὸ μὴ ἀγνοεῖν τὰ περὶ τὰς πλημμυρίδας τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τὰς ἀμπώτεις, « ἀφορροῦ ὠκεανοῦ » λέγοντι καὶ

τρὶς μὲν γὰρ τ' ἀνίσιν ἐπ' ἡματι, τρὶς δ' ἀναροῖδεῖ.

καὶ γὰρ εἰ μὴ τρὶς, ἀλλὰ δὶς, τάχα τῆς ἱστορίας παραπεσόντος, ἢ τῆς γραφῆς διημαρτημένης· ἀλλ' ἢ γε προαίρεσις τοιαύτη. καὶ τὸ « ἐξ ἀκαλαρρείταιο » δὲ ἔχει τινὰ ἐμφασιν τῆς πλημμυρίδος, ἐχούσης τὴν ἐπίβασιν πραεῖαν καὶ οὐ τελέως ῥώδη. Ποσειδώνιος δὲ καὶ ἐκ τοῦ σκοπέλου λέγειν τοτὲ μὲν καλυπτομένους, τοτὲ δὲ γυμνομένους, καὶ ἐκ τοῦ ποταμῶν φάναι τὸν ὠκεανὸν εἰκάζει τὸ ῥῶδες αὐτοῦ τὸ περὶ τὰς πλημμυρίδας ἐμφανίζεσθαι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εὖ, τὸ δὲ δεύτερον οὐκ ἔχει λόγον· οὕτε γὰρ ποταμίῳ ῥέυματι ἔοικεν ἢ τῆς πλημμυρίδος ἐπίβασιν, πολὺ δὲ μάλλον ἢ ἀναχώρησις οὐ τοιαύτη. ὅ τε τοῦ Κράτητος λόγος διδάσκει

sidus jam tum fuisse; sed apparet ab eo tempore, quo id a Phœnicibus observatum et ad dirigendas navigationes usurpatum fuit, ejus sideris institutum etiam ad Græcos fuisse propagatum: quo modo etiam crinis Berenices, et Canopus ab his recepta sunt, quibus nuper admodum sunt facta nomina, nec non aliæ multæ stellæ, quæ adhuc carent nominibus, quod et Aratus (*Phœn.* 145) fatetur. Ergo ne Crates quidem recte scripsit,

Oceani prorsus solum caret iste lavacris:

fugiens id quod fugiendum non erat. Melior Heraclitus ac Homero convenientior, qui itidem per Ursam arcticum circulum intelligit, dicens: « Terminus auroræ et vespere est Ursa: et e regione Ursæ aura est sereni Jovis; » nimirum vero non Ursa, sed arcticus circulus, limes est ortus atque occasus. Ergo Ursæ nomine, quam et Plaustrum vocat, et ab ea observari Orionem dicit (*Od.* E, 274), arcticum intelligit circulum: oceani autem, horizontem, in quem occasus et e quo ortus fiant. Quod autem eodem in loco circumverti Ursam et in oceano non mergi ait, eo indicat se novisse, arcticum circulum ad id horizontis punctum describi, quod ad septentrionem omnium magis accedit. His jam poëtæ verba convenienter accommodantes, horizontem in terra intelligere debemus respondentem oceano, arcticum autem circulum, ex sensuum judicio, terram tangentem in septentrionali maxime habitationis puncto: itaque ea pars terræ, si Homericò more loquaris, oceano alluetur. Præterea novit homines maxime septentrionales, quos nominatim quidem non appellat (quum ne hodie quidem commune iis universis nomen sit impositum), sed vitæ degendæ ratione eos describit, Nomadas ipsos designans, quos et splendidos equarum mulctores, et lacte vescentes et incultos vocat (*Il.* N, 5, 6).

7. Aliter quoque oceano terram in orbem ambiri innuit, ita fante Junone (*Il.* Ξ, 200, 301):

Namque ab eo fines terræ inspectura feracis, Oceanumque Deum primordia,

omnibus finibus ejus oceanum esse adjunctum dicens: fines autem circulo eam ambiunt. Et in armorum fabricatione (*Il.* Σ, 606) in ora clypei Achillis rotundi oceanum circumponit. Ad eandem sollertiam pertinet, quod affluxus et refluxus oceani non ignoravit, oceano « refluente » appellationem tribuens (*Il.* Σ, 399), et ibi, ut dicit (*Od.* M, 105),

Terque die allidit fluctus, totiesque resorbet.

Quod enim non ter, sed bis æstus maris quotidie accidit, in eo aut aberravit a vera exploratione, aut in scriptura mendum est: certe æstum maris voluit significare poeta. Quin et id, quod oceanum « leviter fluentem » appellat (*Il.* H, 422), affluxus æstus marini exprimit, leniter accedentem, et non omnino impetuosum. Posidonius vehementiorem affluxum augescentis maris eo etiam innuisse Homerum putat, quod scopulos memoravit modo occultatos, modo defectos, et quod fluvii nomine oceanum affecit (*Il.* Ξ, 245, *al.*): quorum prius rectum est, posterior nihil habet rationis. Nam neque incremento maris aqua ita accedit, ut cursui fluminis ea accessio sit similis: et recessio adhuc etiam magis ei dissimilis est. Atque Cratetis expositio quippiam habet probabilis. Ait enim iste, Ho-

I.

τι πιθανώτερον. βυθύρρου μὲν γὰρ καὶ ἄψορρον λέγει, ὁμοίως δὲ καὶ ποταμὸν τὸν ὄλον ὠκεανόν· λέγει δὲ καὶ μέρος τοῦ ὠκεανοῦ τι ποταμὸν καὶ ποταμοῖο ῥόον, οὐ τοῦ ὄλου, ἀλλὰ τοῦ μέρους, ὅταν οὕτω φῆ·

6 αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον ὠκεανοῖο νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κύμα θαλάσσης εὐρυπόροιο.

οὐ γὰρ τὸν ὄλον, ἀλλὰ τὸν ἐν τῷ ὠκεανῷ τοῦ ποταμοῦ ῥόον μέρος ὄντα τοῦ ὠκεανοῦ, ὅν φησιν ὁ Κράτης ἀνάχυσίν τινα καὶ κόλπον ἐπὶ τὸν νότιον πόλον ἀπὸ τοῦ
10 / μειμερινοῦ τροπικοῦ διήκοντα. τοῦτον γὰρ δύναται ἄν τις ἐκλιπὼν εἶτι εἶναι ἐν τῷ ὠκεανῷ· τὸν δὲ ὄλον ἐκλιπόντα εἶτι εἶναι ἐν τῷ ὄλῳ, οὐχ οἷόν τε. Ὁμηρος δὲ γε οὕτω φησί·

15 ποταμοῖο λίπεν ῥόον,
ἀπὸ δ' ἵκετο κύμα θαλάσσης,

ἥ τις οὐκ ἄλλῃ τίς ἐστιν, ἀλλὰ ὠκεανός. γίνεται οὖν, ἐὰν ἄλλως δέξη, ἐκβάς ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ, ἤλθεν εἰς τὸν ὠκεανόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μακροτέρας ἐστὶ διαίτης.

20 8. Ὅτι δὲ ἡ οἰκουμένη νῆσός ἐστι, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πείρας ληπτέον. πανταχῇ γάρ, ὅπου ποιοῦν ἐφικτὸν γέγονεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς προελθεῖν, εὐρίσκεται θάλαττα, ἣν δὴ καλοῦμεν ὠκεανόν. καὶ ὅπου δὲ τῇ αἰσθήσει λαβεῖν
25 οὐχ ὑπῆρξεν, ὁ λόγος δείκνυσσι. τὸ μὲν γὰρ ἐωθινὸν πλευρόν, τὸ κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ τὸ ἐσπέριον, τὸ κατὰ τοὺς Ἰθῆρας καὶ τοὺς Μαυρουσίους, περιπλεῖται πᾶν ἐπὶ πολὺ τοῦ τε νοτίου μέρους καὶ τοῦ βορείου· τὸ δὲ λειπόμενον ἄπλου ἡμῖν μέχρι νῦν τῷ μὴ συμμῖξαι
30 μηδένας ἀλλήλοισ τῶν ἀντιπεριπλεόντων οὐ πολὺ, εἴ τις συντίθῃσιν ἐκ τῶν παραλλήλων διαστημάτων τῶν ἐφικτῶν ἡμῖν. οὐκ εἶκός δὲ διθάλαττον εἶναι τὸ πέλαιος τὸ Ἀτλαντικόν, ἰσθμοῖς διειργόμενον οὕτω στενοῖς τοῖς κωλύουσι τὸν περίπλου, ἀλλὰ μᾶλλον σύρρου καὶ
35 συνεχές. οἷ τε γὰρ περιπλεῖν ἐγχειρήσαντες, εἴτα ἀναστρέψαντες, οὐχ ὑπὸ ἡπείρου τινὸς ἀντιπυτούσης καὶ κωλύουσης τὸν ἐπέκεινα πλοῦν ἀνακρουσθῆναι φασίν, ἀλλὰ ὑπὸ ἀπορίας καὶ ἐρημίας, οὐδὲν ἤττον τῆς θαλάττης ἐγούσης τὸν πόρον. τοῖς τε πά-
40 θεσι τοῦ ὠκεανοῦ τοῖς περὶ τὰς ἀμπώτεϊς καὶ τὰς πλημμυρίδας ὁμολογεῖ τοῦτο μᾶλλον· πάντη γοῦν ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν τε μεταβολῶν ὑπάρχει καὶ τῶν αὐξήσεων καὶ μειώσεων, ἣ οὐ πολὺ παραλλάττων, ὡς ἂν ἐπὶ ἐνὸς πελάγους τῆς κινήσεως ἀποδιδομένης καὶ ἀπὸ
45 μῖτς αἰτίας.

9. Ἴππαρχος δ' οὐ πιθανός ἐστιν ἀντιλέγων τῇ δόξῃ ταύτῃ, ὡς οὐθ' ὁμοιοπαθοῦντος τοῦ ὠκεανοῦ παντελῶς, οὔτ' εἰ δοθείη τοῦτο, ἀκολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ σύρρου εἶναι πᾶν τὸ κύκλω πέλαιος τὸ Ἀτλαντικόν, πρὸς τὸ
50 μὴ ὁμοιοπαθεῖν μάρτυρι χρωόμενος Σελεύκῳ τῷ Βαβυλωνίῳ. ἡμεῖς δὲ τὸν μὲν πλείω λόγον περὶ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῶν πλημμυρίδων εἰς Ποσειδώνιον ἀναβαλλόμεθα

verum quidem totum oceanum profunde et retro fluentem atque etiam fluvium nominare; sed partem quoque aliquam oceani denominatione fluminis insignire et fluminis fluxus, non totius, inquam, sed partis, quando sic dicit (*Od. M, 1*):

Navis ut oceani fluvii est egressa fluente,
atque maris vasti tumidas devenit in undas:

non enim de toto oceano, sed de fluminis in oceano decursu, quod pars est oceani, eum loqui. Hoc Crates aestuarium et sinum quendam esse dicit, qui ab hiberno tropico usque ad australem polum pertineat: quem sane egressus aliquis, adhuc possit esse in oceano; nullo autem modo fieri potest ut e toto oceano egressus adhuc sit in toto. Homerus autem ita loquitur:

. . . . fluvii est egressa fluente. . . .
. maris devenit in undas. . . .

quod mare non est nisi oceanus. Si itaque hunc locum aliter interpreteris, conficietur ut oceano egressus oceanum dicatur intrasse. Sed hæc prolixioris sunt disputationis.

8. Ceterum terram quæ habitatur, esse insulam, primo omnium sensu et experientia docemur. ubicunque enim unquam concessum fuit hominibus ad fines usque terre progredi, mare invenitur, quod oceanum nominamus; et ubi sensu hoc deprehendere non licuit, ratio idem demonstrat. Latus enim orientale, quod est apud Indos, et occidentale, quod est juxta Hispanos et Maurusios, totum circumnavigatur late per meridionales et septentrionales partes: reliquum, quod hucusque nobis navigatum non est, quia nullum commercium inter nos et eos est, qui partes contrarias circumnavigarunt, non est multum; quod intelligitur, si quis e regione componat intervalla eorum locorum, ad quæ nobis pervenire licet. Nec verisimile videtur, Atlanticum pelagus esse bimare, et angustis adeo dirimi isthmis, qui obstant ne navibus circumiri possit; multo contra est probabilius illud confluere in sese, et esse continuum. Nam qui terram circumnavigare adgressi, ac deinde retrorsum conversi sunt, ii haud objectu continentis terræ cujusdam, quæ navigationem impediret ulteriorem, sed, mari haud secius navigabili, ob penuriam rerum et solitudinem se retroactos aiunt. Hæc nostra sententia melius congruit iis quæ oceano accidunt, fluxum dico atque refluxum; ubique enim modus mutationum, incrementi decrementique, idem est, aut non multum varians; quasi motu isto ab uno mari unaque causa profecto.

9. Neque fidem meretur Hipparchus, qui eo hanc sententiam impugnat, quod neque ubique eadem prorsus oceano accidunt, neque, si hoc detur, inde efficiatur Atlanticum mare in se reflere atque in orbem redire, et qui Seleuci Babylonii testimonio probare studet, non eadem oceano ubique accidere. nos vero majorem questionis partem de

(6,7.)

LIB. I. CAP. I. PROLEGOMENA:

[11—14.] 5

καὶ Ἀθηνόδωρον, ἰκανῶς † διακρατήσαντας τὸν περὶ
τούτων λόγον· πρὸς δὲ τὰ νῦν ἐπὶ τοσούτων λέγο-
μεν, ὅτι πρὸς τε τὴν ὁμοιοπάθειαν οὕτω βέλτιον νομί-
σαι· τὰ τε οὐράνια συνέχονται ἂν κρείττον ταῖς ἐντεῦθεν
ἀναθυμιάσεσιν, εἰ πλεῖον εἶη τὸ ὑγρὸν περιεχυμένον.

10. Ὡσπερ οὖν τὰ ἔσχατα καὶ τὰ κύκλω τῆς οἰκου-
μένης οἶδε καὶ φράζει σαφῶς ὁ ποιητής, οὕτω καὶ τὰ
τῆς θαλάττης τῆς ἐντός· περιέχει γὰρ ταύτην ἀπὸ
Στηλῶν ἀρχαμένοις Λιβύῃ τε καὶ Αἴγυπτος καὶ Φοι-
νίκη, ἐξῆς δὲ ἡ πέριξ τῆς Κύπρου, εἶτα Σόλυμοι καὶ
10 Λύκιοι καὶ Κἄρες, μετὰ δὲ τούτους ἢ μεταξὺ Μυ-
κάλης καὶ τῆς Τρωάδος ἠϊῶν καὶ αἱ προκείμεναι νῆ-
σοι, ὧν ἀπάντων μέμνηται· καὶ ἐφεξῆς τῶν περὶ τὴν
Προποντίδα καὶ τοῦ Εὐξείνου (τὰ) μέχρι Κολχίδος καὶ
15 τῆς Ἰάσονος στρατείας· καὶ μὴν καὶ τὸν Κιμμερικὸν
βόσπορον οἶδε, τοὺς Κιμμερίους εἰδώς· οὐ δῆπου τὸ
μὲν ὄνομα τῶν Κιμμερίων εἰδώς, αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν,
οἱ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρι Ἰωνίας ἐπέ-
δραμον τὴν γῆν τὴν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν· αἰνίττεται γοῦν
20 καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες ὂν, καὶ ὡς
φησὶν,

ἤρι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι· οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
ἥλιος φαῖθον ἐπιλάμπεται,
ἀλλ' ἐπὶ νύξ ὅλοη τέταται.

25 γνωρίζει δὲ καὶ τὸν Ἴστρον, μεμνημένος γε (τοῦ) Μυσοῦν,
ἔθνους Θρακίου παροικοῦντος τὸν Ἴστρον· καὶ μὴν καὶ
τὴν ἐξῆς παραλίαν οἶδε, Θρακίαν οὖσαν μέχρι Πηνειοῦ,
Παιονίας τε ὀνομάζων καὶ Ἀθῶν καὶ Ἀξιῶν καὶ τὰς
προκειμένας τούτων νήσους· ἐξῆς δὲ ἔστιν ἡ τῶν
30 Ἑλλήνων παραλία μέχρι Θεσπρωτῶν, ἧς ἀπάσης μέ-
μνηται· καὶ μὴν καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἄκρα οἶδε,
Τεμέσην καλῶν καὶ Σικελούς, καὶ τὰ τῆς Ἰθρηρίας
ἄκρα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν, ἣν ἀρτίως ἔφαμεν·
εἰ δὲ τίνα ἐν τοῖς μεταξὺ διαλείμματα φαίνεται, συγ-
35 γνοίη τις ἄν· καὶ γὰρ ὁ γεωγραφῶν ὄντως πολλὰ πα-
ρήσει τῶν ἐν μέρει· συγγνοίη δ' ἄν, καὶ εἰ μυθώδη
τινὰ προσπέλεκται τοῖς λεγομένοις ἱστορικῶς καὶ δι-
δασκαλικῶς, καὶ οὐ δεῖ μέμφεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἀληθές
ἔστιν, ὃ φησιν Ἐρατοσθένης, ὅτι ποιητής πᾶς στοχά-
40 ζεται ψυχαγωγίας, οὐ διδασκαλίας (χάριν)· τάναντία
γὰρ οἱ φρονιμώτατοι τῶν περὶ ποιητικῆς τι φβεγξαμέ-
νων πρώτην τινὰ λέγουσι φιλοσοφίαν τὴν ποιητικὴν·
ἀλλὰ πρὸς Ἐρατοσθένη μὲν αὐθις ἐροῦμεν διὰ πλειό-
νων, ἐν οἷς καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ πάλιν ἔσται λόγος.

45 11. Νῦν δὲ ὅτι μὲν Ὀμηρὸς τῆς γεωγραφίας ἤρξεν,
ἀρκείτω τὰ λεχθέντα· Φανεροὶ δὲ καὶ οἱ ἐπακολου-
θήσαντες αὐτῷ ἄνδρες ἀξιόλογοι καὶ οἰκείοι φιλοσοφίας·
ὧν τοὺς πρώτους μεθ' Ὀμηρον δύο φησὶν Ἐρατοσθέ-
νης, Ἀναξίμανδρον τε, Θαλῶν γεγονότα γνώριμον καὶ
50 πόλιτην, καὶ Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν
ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα, τὸν δὲ Ἐκαταῖον
καταλιπεῖν γράμμα, πιστούμενον ἐκείνου εἶναι ἐκ τῆς
ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς.

12. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δεῖ πρὸς ταῦτα πολυμαθείας,

oceanō et aestu ad Posidonium atque Athenodorum rejici-
mus, qui de his satis copiose disputaverunt. In praesentia
id modo dicimus: et accidentium similitudini nostram sen-
tentiam melius respondere et caelestia evaporationibus inde
surgentibus melius fere ali, si humor copiosior circumfun-
datur.

10. Enimvero sicut extrema et in orbem terrae circumdata
novit Homerus atque perspicue indicat, ita mare quoque
internum. Id, si a Columnis sumas initium, continent Africa,
Aegyptus, et Phoenice; deinde terra quae Cyprum circum-
dat, tum Solymi, Lycii, Cares; post hos litus quod est inter
Mycalen et Troadem, insulaeque ante id sitae: quorum
omnium mentionem facit; sicut et eorum quae sunt circa
Propontidem et Euxinum usque ad Colchidem, et expe-
ditionis quam Iason fecit. Cimmericum etiam Bosporum
novit, nimirum Cimmericos ipsos: non enim nomen sciret
Cimmericorum, nesciret ipsos, qui ipsius aetate aut paulo
ante a Bosporo incursiones in omnes ad Ioniam usque re-
giones fecerunt. Constitutionem quoque regionis, quam
incolebant Cimmerici, per ambages significat, caliginosam
scilicet, ita scribens (*Od.* A, 15 et 19):

Hos aer nebulaeque tegunt: neque splendidus unquam
illustrat radiis illos et luminae Titan,
sed tristes noctis sese extendere tenebrae
desuper.

Istrum quoque norat, mentionem faciens Mysorum, quae est
gens Thraciae Istrum accolens. Oram quoque maritimam,
quae subsequitur, Thraciam nimirum ad Peneum usque
norat, Paeonas nominans, et Athon, et Axium, et ante
haec sitas insulas. Sequitur ora Graeciae maritima usque ad
Thesprotos, quam universam commemorat. Extrema etiam
Italiae cognita habet, Temesam nominans et Siculos; item-
que Iberiae fines, et ipsorum felicitatem, ut paulo ante do-
cuimus. Quod autem quaedam intervalla apparent in medio,
id venia dignum est: sumit vel is, qui describendam sibi
terram ex professo sumit, singulorum multa praetermittat.
Ignoscendum quoque neque culpandum est, si iis, quae
historice et ad docendum accommodata narrat, fabulosa
quaedam attexit. Non enim verum est quod Eratosthenes
dicit, poetam quemque, posthabita ratione docendi, oblecta-
tionem venari: contrarium enim prudentissimi eorum, qui
de poetica aliquid locuti sunt, pronunciaverunt, quippe
eam esse primam quandam philosophiam. Sed alio loco
plura contra Eratosthenem disseremus, ubi rursus de poeta
nobis sermo erit.

11. Nunc haec dixisse sufficiat, ut doceremus Homerum
geographiae esse principem. Illustres sunt etiam, qui eum
secuti sunt, viri magni nominis et philosophiae familiares:
quorum duos post Homerum primos Eratosthenes ait fuisse,
Anaximandrum, Thaetis discipulum atque civem, et Heca-
taeum Milesium; quorum ille primus geographicam edide-
rit tabulam, hic scriptum reliquerit, cujus ipsum esse au-
ctorem ex ceteris ejus scriptis arguatur.

12. Jam id multi dixerunt, ad has res multiplici opus

εἰρήκασι συγχοί. εὖ δὲ καὶ Ἱππαρχος ἐν τοῖς πρὸς Ἐρατοσθένη διδάσκει, ὅτι πᾶντί, καὶ ἰδιώτῃ καὶ τῷ φιλομαθοῦντι, τῆς γεωγραφικῆς ἱστορίας προσηκούσης ἀδύνατον λαβεῖν ἄνευ τῆς τῶν οὐρανίων καὶ τῆς τῶν ἐκλειπτικῶν τηρήσεων ἐπικρίσεως· οἷον Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἴγυπτον, πότερον ἀρκτικωτέρα Βαβυλῶνος ἢ νοτιωτέρα, λαβεῖν οὐχ οἷόν τε, οὐδ' ἐφ' ὅσον διάστημα, χωρὶς τῆς διὰ τῶν κλιμάτων ἐπισκέψεως· ὁμοίως τὰς πρὸς ἑὺ παρακεχωρηκυίας ἢ πρὸς δύσιν μᾶλλον καὶ ἤττον οὐκ ἂν γνοίη τις ἀκριβῶς, πλὴν ἢ διὰ τῶν ἐκλειπτικῶν ἡλίου καὶ σελήνης συγκρίσεων. οὗτος δὲ δὴ ταῦτά φησιν.

13. Ἄπαντές [τε], ὅσοι τόπων ἰδιότητος λέγειν ἐπιχειροῦσιν, οἰκείως προσάπτονται καὶ τῶν οὐρανίων καὶ γεωμετρίας, σχήματα καὶ μεγέθη καὶ ἀποστήματα καὶ κλίματα δηλοῦντες καὶ θάλαπῃ καὶ ψύχῃ καὶ ἀπλῶς τῆν τοῦ περιέχοντος φύσιν. ἐπεὶ καὶ οἶκον κατασκευάζων οἰκοδόμος ταῦτα ἂν προορώτῃ καὶ πόλιν κτίζων ἀρχιτέκτων, μή τί γε ὄλην ἐπισκοπῶν τὴν οἰκουμένην ἀνὴρ· πολλὸν γὰρ τούτῳ προσήκει μᾶλλον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς χωρίοις τὸ πρὸς ἄρκτους ἢ πρὸς νότον κελίσθαι παραλλαγὴν οὐ πολλὴν ἔχει, ἐν δὲ τῷ παντὶ κύκλῳ τῆς οἰκουμένης πρὸς ἄρκτον μὲν τὸ μέχρι τῶν ὑστάτων ἐστὶ τῆς Σκυθίας ἢ τῆς Κελτικῆς, μέχρι δὲ τῶν ὑστάτων Αἰθιοπῶν τὰ πρὸς νότον· τοῦτο δὲ παμπόλῃ ἔχει διαφορὰν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ παρ' Ἰνδοῖς οἰκεῖν ἢ παρ' Ἰβήρσιν· ὧν τοὺς μὲν ἐρώους μάλιστα, τοὺς δὲ ἑσπερίους, τρόπον δὲ τινα καὶ ἀντίποδας ἀλλήλοισιν ἴσμεν.

14. Πᾶν δὲ τὸ τοιοῦτον ἐκ τῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστρῶν κινήσεως τὴν ἀρχὴν ἔχον καὶ ἔτι τῆς ἐπὶ τὸ μέσον φορᾶς, ἀναβλέπειν ἀναγκάζει πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ πρὸς τὰ φαινόμενα παρ' ἐκάστοις ἡμῶν τῶν οὐρανίων· ἐν δὲ τούτοις ἐξαλλάξεις ὁρῶνται παμμεγέθεις τῶν οἰκίσεων. τίς ἂν οὖν διαφορὰς τόπων ἐκτιθέμενος καλῶς καὶ ἱκανῶς διδάσχοι, μὴ φροντίσας τούτων μηδενὸς μηδ' ἐπὶ μικρόν; καὶ γὰρ εἰ μὴ δυνατόν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοιαύτην ἅπαντα ἀκριβοῦν διὰ τὸ εἶναι πολιτικωτέραν, τό γε ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον καὶ τῷ πολιτικῷ παρακολουθεῖν δυνατόν, προσήκοι ἂν εἰκότως.

15. Ὁ δ' οὕτω μετεωρίσας ἤδη τὴν διάνοιαν οὐδὲ τῆς ὄλης ἀπέχεται γῆς. Φαίνεται γὰρ γελοῖον, εἰ τὴν οἰκουμένην γλιχόμενος σαφῶς ἐξεπεῖν τῶν μὲν οὐρανίων ἐτόλμησεν ἄψασθαι καὶ χρήσασθαι πρὸς τὴν διδασκαλίαν, τὴν δ' ὄλην γῆν, ἧς μέρος ἡ οἰκουμένη, μήθ' ὅποση, μήθ' ὅποια τις, μήθ' ὅπου κειμένη τοῦ σύμπαντος κόσμου, μὴθὲν ἐφρόντισε· μὴδ', εἰ καθ' ἑν μέρος οἰκεῖται μόνον τὸ καθ' ἡμᾶς, ἢ κατὰ πλείω, (ἢ) καὶ πόσα· ὡς δ' αὖτως καὶ τὸ ἀοίκητον αὐτῆς πόσον καὶ ποῖόν τι καὶ διὰ τί. εἰοικε οὖν μετεωρολογικῇ τινι πραγματείᾳ καὶ γεωμετρικῇ συνῆφθαι τὸ τῆς γεωγραφίας εἶδος, τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις συνάπτον εἰς ἓν, ὡς ἐγγυτάτω ὄντα, ἀλλὰ μὴ διεστώτα τοσοῦτον,

ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.

esse rerum cognitione. Praeclare etiam Hipparchus in iis quae adversus Eratosthenem scripsit, docet, ad hominem omnem, quum illiteratum tum disciplinis deditum, pertinere geographiae studium, sed absque cognitione rerum caelestium et defectuum solis ac lunae, tractari non posse. Verbi gratia, Alexandria, quae in Aegypto est, ad septentriones an ad austrum magis Babylone inclinet, et ad quantum spatium, deprehendi non potest sine consideratione rationis climatum. Similiter quae versus orientem aut occidentem magis minusve sint sita, exacte sciri sine comparationibus solis et lunae eclipticis nequit. Haec quidem ait Hipparchus.

13. Quicumque locorum proprietates aggreuntur explicare, praecipue utuntur rerum caelestium et geometriae cognitione, dum figuras, magnitudines, intervalla, et constitutionem locorum declarant, et frigus et aestum, denique aeris temperiem. Quandoquidem vel domum aedificaturus faber et urbem condens architectus haec omnia prospiciat: nonne totum orbem animo concipiens vir, cui multo magis ea conveniunt? Nam in exiguis spatiis non magnam diversitatem parit versus septentrionem aut meridiem inclinatio: in universo autem terrae habitabilis circulo, in quo versus septentrionem regiones dicuntur, quae usque ad extrema Scythiae vel Celticae, et versus meridiem, quae usque ad ultimos Aethiops sunt, in hoc vero permultum est discriminis. Itemque plurimum interest, apud Indosne habitetur, an apud Hispanos: quorum alteros maxime orientales, maxime occidentales alteros, ac quodammodo hos illorum antipodas esse scimus.

14. Quae hujus sunt generis omnia, quum solis astrorumque reliquorum conversionem, nec non motum versus centrum principii loco habeant, suspicere nos ad caelum jubent, et ad ea quae in caelo unicuique nostrum apparent: in quibus sane magna admodum pro diversitate habitationum conspiciuntur discrimina. Quis ergo differentias locorum recte et sufficienter docere atque explicare possit, horum omnium ne parumper quidem habita ratione? Etenim si institutum hoc, utpote civilis, non fert horum omnium exactam indagationem, certe tantam convenit adhibere, quantam civilis homo potest consequi.

15. Porro qui animum suum jam eo usque extulit, is nequaquam ab universae terrae descriptione se abstinere. Ridiculum enim videtur, qui terram habitabilem accurate describere cupiens, ausus sit caelestia attingere iisque in docendo uti, eum nihil curare, tota terra, cujus pars ea est quam homines incolunt, quanta qualis sit, quove loco universi sita: itemque, unica tantum sui parte, quae nobis obtigit, an pluribus locis ea inhabitetur, et quot ea sint: rursumque, id quod homines non incolunt, quale ac quantum sit, et quamobrem desertum. Proinde apparet, geographicum hoc genus cum sublimium rerum tractatione et geometrica exercitatione conjunctum esse, terrestria caelestibus ita conjungens, ac si vicinissima inter se essent, neque tanto distarent intervallo (II. Θ. 16),

A terra quantum sublimis distat olympus.

(8,9.)

LIB. I. CAP. I. PROLEGOMENA.

[16—18.] 7

16. Φέρε δὴ τῆ τοσαύτῃ πολυμαθείᾳ προσθῶμεν τὴν ἐπίγειον ἱστορίαν, ὅσον ζώων καὶ φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα χρήσιμα ἢ δύσχρηστα φέρει γῆ τε καὶ θάλασσα. οἶμαι γὰρ ἐναργῆς ἂν γενέσθαι μᾶλλον ὃ λέγω. Ὅτι δὲ
5 καὶ τὸ ὄφελος μέγα παντὶ τῷ παραλαβόντι τὴν τοιαύτην ἱστορίαν, ἔκ τε τῆς παλαιᾶς μνήμης δῆλον καὶ ἐκ τοῦ λόγου. οἱ γοῦν ποιηταὶ φρονιμωτάτους τῶν ἡρώων ἀποφαίνουσι τοὺς ἀποδημήσαντας πολλαχού καὶ πλανηθέντας· ἐν μεγάλῳ γὰρ τίθενται τὸ « πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα καὶ νόον γυνῶναι », καὶ ὁ Νέστωρ σεμνύνεται, διότι τοῖς Λαπίθαις ὠμίλησεν, ἐλθὼν μετὰ-
10 πτεμπτos

τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· καλέσαντο γὰρ αὐτοί.

καὶ ὁ Μενέλαος ὠσαύτως,

15 Κύπρον Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεῖς Αἰθιοπας θ' ἰκόμην καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι·

προσθεῖς καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς χώρας·

τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.

20 ἐπὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων Θηβῶν·

(τῇ πλείστα φέρει ζεῖδωρας ἄρουρα· καὶ)

αἰθ' ἑκατόμυλοὶ εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἐκάστην ἀνέρες ἐξοιχεύουσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχρσφιν.

25 πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα παρασκευαί τινες εἰς φρόνησιν μεγάλαι τῷ μαθεῖν τῆς χώρας τὴν φύσιν καὶ ζώων καὶ φυτῶν ιδέας. προσθεῖναι δὲ καὶ τὰ τῆς θαλάττης· ἀμφίβιοι γὰρ τρόπον τινὰ ἔσμεν καὶ οὐ μᾶλλον χερσαῖοι, ἢ θαλάττιοι. καὶ τὸν Ἡρακλέα εἰκὸς ἀπὸ τῆς
30 παλλῆς ἐμπειρίας τε καὶ ἱστορίας λεχθῆναι

μεγάλων ἐπίστορα ἔργων.

Ἐκ δὲ δὴ τῆς παλαιᾶς μνήμης καὶ ἐκ τοῦ λόγου μαρτυρεῖται τὰ λεχθέντα ἐν ἀρχαῖς ὑφ' ἡμῶν. διαφερόντως δ' ἐπάγεσθαι δοκεῖ μοι πρὸς τὰ νῦν ἐκεῖνος ὁ λόγος,
35 διότι τῆς γεωγραφίας τὸ πλέον ἐστὶ πρὸς τὰς χρεῖας τὰς πολιτικάς. χώρα γὰρ τῶν πράξεών ἐστι γῆ καὶ ἡ θάλαττα, ἣν οἰκοῦμεν· τῶν μὲν μικρῶν μικρά, τῶν δὲ μεγάλων μεγάλη· μεγίστη δ' ἡ σύμπασα, ἣν περ ἰδίως καλοῦμεν οἰκουμένην, ὥστε τῶν μεγίστων πράξεων αὕτη
40 ἂν εἴη χώρα. μέγιστοι δὲ τῶν στρατηλατῶν, ὅσοι δύνανται γῆς καὶ θαλάττης ἄρχειν, ἔθνη καὶ πόλεις συνάγοντες εἰς μίαν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν πολιτικὴν. δῆλον οὖν, ὅτι ἡ γεωγραφικὴ πᾶσα ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνάγεται τὰς ἡγεμονικάς, διατιθεῖσα ἡπείρους καὶ πελάγη τὰ
45 μὲν ἐντός, τὰ δὲ ἐκτὸς τῆς συμπάσης οἰκουμένης. πρὸς τούτους δὲ ἡ διάθεσις, οἷς διαφέρει ταῦτα ἔχειν οὕτως ἢ ἑτέρως, καὶ γνώριμα εἶναι ἢ μὴ γνώριμα. βέλτιον γὰρ ἂν διαχειρίζοιεν ἕκαστα, εἰδότες τὴν χώραν ὁπόση τις καὶ πῶς κειμένη τυγχάνει καὶ τίνας διαφορὰς

16. Age huic tot rerum cognitioni historiam terrestrem adjiciamus, animalium dico, plantarum, et reliquorum quæ terra marive sive utilia sive inutilia nascuntur: ita enim evidentius fore puto, quod dixi. Magno autem usui fore talem historiam ei quicunque eam sibi paraverit, id quum ex antiquitatis memoria liquet, tum ratione constat. Etenim poetæ prudentissimos heroum pronunciant eos, qui multis peregrinationibus usi sunt et varia loca pervagati: pro magno quippe ducunt (*Od. A, 3*)

Multorum fidiisse hominum cum moribus urbes;

et Nestor gloriatur de eo, quod cum Lapithis consueverit, veneritque ad eos accitus (*Il. A, 270*)

Longinqua e tellure procul, poscentibus ipsis.

Itemque Menelaus (*Od. Δ, 83*):

Cyprum, Phœnicenque, per Ægyptumque vagatus
Æthiopes adii, tum Sidonios et Erembos
et Libyen, ubi cornutos conspeximus agnos.

Et addit naturam regionis:

Hic ter oves unum foetu solvuntur in annum.

Item de Thebis Ægypti (? *Od. Δ, 229*):

[Illic terra suos fundit largissima fructus;

et] (*Il. I, 383*):

Centum urbem claudunt portæ: per quamque ducenti
arma viri currusque agitant.

Hæc omnia animum ad consequendum prudentiam magno-pere præparant, dum is natura locorum, animalium ac plantarum cognoscenda formatur: quibus addenda sunt etiam marina. Vivimus enim fere duobus in elementis, (neque) terrestres magis sumus quam marini. Ac probabile est Herculem ob multiplicem experientiam atque locorum illustrationem appellatum esse (*Od. Φ, 26*)

Magnorum peritum operum.

Quæ initio diximus, iis et memoria vetustatis, et ratio fert testimonium. Magnum autem præ reliquis momentum afferre ad ea, quæ nunc disputamus, videtur ea ratio, quod geographiæ maxima pars ad civiles pertinet usus. Quippe locus actionum est terra ac mare, quæ incolimus, parvarum parvus, magnarum magnus, maximus autem universus habitatæ terræ ambitus, ac proinde locus maximarum actionum. Imperatorum porro maximi sunt, qui possunt terra marique imperare, gentibus et urbibus unam sub potestatem administrationemque civilem redactis. Unde liquet, geographiæ studio imperatores vacare debere, quum ea describat continentes ac maria, sive mediterranea, sive orbem terrarum foris ambientia. Ad eos vero pertinet hæc descriptio, quorum interest hæc esse illo vel alio modo, esse nota aut ignota. Singula enim rectius administraverint, qui loci quantitatem et situm bene teneant, et constitutio-

ἴσχυσα, τὰς τ' ἐν τῷ περιέγοντι καὶ τὰς ἐν αὐτῇ. ἄλλων δὲ κατ' ἄλλα μέρη δυναστευόντων καὶ ἀπ' ἄλλης ἐστίας καὶ ἀρχῆς τὰς πράξεις προχειριζομένων καὶ ἐπεκτεινόντων τὸ τῆς ἡγεμονίας μέγεθος, οὐκ ἐπ' ἴσης δυνατόν οὐτ' ἐκείνοις ἅπαντα γνωρίζειν οὔτε τοῖς γεωγραφοῦσιν· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πολλὸν ἐν ἀμφοτέροις καθορᾶται τούτοις. μόλις γάρ [ἀν] τὸ ἐπ' ἴσης πάντ' εἶναι φανερὰ συμβαίη τῆς συμπάσης οἰκουμένης ὑπὸ μίαν ἀρχὴν καὶ πολιτείαν ὑπηγμένης· ἀλλ' οὐδ' οὕτως, ἀλλὰ τὰ ἐγγυτέρω μᾶλλον ἂν γνωρίζοιτο. καὶ προσήκει ταῦτα διὰ πλείονων ἐμφανίζειν, ἵν' εἴη γνώριμα· ταῦτα γὰρ καὶ τῆς χρείας ἐγγυτέρω ἐστίν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη θαυμαστόν, οὐδ' εἰ ἄλλος μὲν Ἰνδοῖς προσήκοι ἠωρογράφος, ἄλλος δὲ Αἰθίοψιν, ἄλλος δὲ Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις. τί γὰρ ἂν προσήκοι τῷ παρ' Ἰνδοῖς γεωγράφῳ καὶ τὰ κατὰ Βοιωτοῦς οὕτω φράζειν, ὥς Ὀμηρος·

οἴθ' Ὑρίην ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήσαν
Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε·

ἡμῖν δὲ προσήκει· τὰ δὲ παρ' Ἰνδοῖς οὕτω καὶ τὰ κατ' ἕκαστα οὐκέτι. οὐδὲ γὰρ ἡ χρεία ἐπάγεται· μέτρον δ' αὕτη μάλιστα τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας.

17. Καὶ τοῦτο καὶ ἐν μικροῖς μὲν δῆλόν ἐστιν, οἷον ἐν τοῖς κυνηγετοῖς. ἀμεινον γὰρ ἂν θηρεύσειε τις εἰδὸς τὴν ὕλην, ὅποια τις καὶ πόση· καὶ στρατοπεδεῦσαι δὲ καλῶς ἐν χωρίῳ τοῦ εἰδότος ἐστὶ καὶ ἐνδρεῦσαι καὶ ὀδεῦσαι. ἀλλ' ἐν τοῖς μεγάλοις ἐστὶ τηλαυγέστερον, ὅσῳ περ καὶ τὰ ἄθλα μεῖζον τὰ τῆς ἐμπειρίας καὶ τὰ σφάλματα [τὰ] ἐκ τῆς ἀπειρίας. ὁ μέντοι Ἀγαμέμνωνος στόλος τὴν Μυσίαν ὡς τὴν Τρωάδα πορθῶν ἐπαλινδρόμησεν αἰσχρῶς. Πέρσαι δὲ καὶ Αἰθίοες, τοὺς πορθημοὺς ὑπονήσαντες εἶναι τυφλοὺς στενωποῦς, ἐγγὺς μὲν ἦλθον κινδύων μεγάλων, τρόπαια δὲ τῆς ἀγνοίας κατέλιπον· οἱ μὲν τὸν τοῦ Σαλαγανέως τάφον πρὸς τῷ Εὐρύπῳ τῷ Χαλκιδικῷ τοῦ σφαγέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν ὡς καθοδηγήσαντος φαύλως ἀπὸ Μαλιέων ἐπὶ τὸν Εὐρίπον τὸν στόλον· οἱ δὲ τὸ τοῦ Πελοῦρου μνήμα, καὶ τούτου διαφθαρέντος κατὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν· πλήρῃς τε ναυαγίων ἢ Ἑλλάδος ὑπῆρξε κατὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν, καὶ ἡ τῶν Αἰολέων δὲ καὶ ἡ τῶν Ἰώνων ἀποικία πολλὰ τοιαῦτα πταίσματα παραδέδωκεν. ὁμοίως δὲ καὶ κατορθώματα, ὅπου τι κατορθωθῆναι συνέβη παρὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τόπων· καθάπερ ἐν τοῖς περὶ Θερμοπύλας στενοῖς ὁ Ἐφιάλτης λέγεται δεῖξας τὴν διὰ τῶν ὀρῶν ἀτραπὸν τοῖς Πέρσαις ὑποχειρίους αὐτοῖς ποιῆσαι τοὺς περὶ Λεωνίδα καὶ δέξασθαι τοὺς βαρβάρους εἰσω Πυλῶν. ἐάσας δὲ τὰ παλαιά, τὴν νῦν Ῥωμαίων στρατείαν ἐπὶ Παρθυαίους ἱκανὸν ἠγοῦμαι τούτων τεκμήριον· ὡς δ' αὐτῶς τὴν ἐπὶ Γερμανοὺς καὶ Κελτοὺς, ἐν ἔλασι καὶ δρυμοῖς ἀβάτοις ἐρημίαις τε τοπομαχοῦντων τῶν βαρβάρων καὶ τὰ ἐγγὺς πόρρω ποιούντων τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ τὰς ὁδοὺς ἐπικρυπτομένων καὶ τὰς εὐπορίας τροφῆς τε καὶ τῶν ἄλλων.

18. Τὸ μὲν δὴ πλέον, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τοὺς

num aeris et soli varietates bene sciant. Jam quum alii alibi obtineant dominationem, diversisque e patriis atque imperiis res gerere aggressi, fines suæ ditionis proferant, fieri non potest ut omnes vel ipsis vel geographis pari modo notæ sint; verum apud utrosque, plus à minus adsit, magnopere cernitur. Vix enim ac ne vix quidem omnia æqualiter nota esse possint, etiamsi terrarum orbis unius sub imperium redactus esset; sed propinquiora semper sint notiora necesse est. Et maximum studium adhibendum est ut hæc innotescant: sunt enim usui nostro propiora. Quare mirum non est, si alius regionum descriptor Indis conveniat, alius Æthiopibus, alius Græcis aut Romanis. Quid enim attineat geographum, apud Indos qui sit, etiam Bœotiam ita describere, ut fecit Homerus (*Il.* B, 496):

Quique colunt Hyriam, saxosumque Aulidis agrum,
Schœnumque, et Scolum;

ad nos vero affinet hoc: quæ autem apud Indos sunt, hoc modo per singula describere nobis non conveniret: neque enim eo nos deducit ratio utilitatis, quæ maxime huic sollertiae modum præscribit.

17. Atque hoc etiam in exiguis rebus manifestum est; ut in venationibus: nam commodius venabitur is, cui silvæ qualitas ac quantitas fuerit nota; et ad castrorum insidiarumve locationem, aut ad iter faciendum, loci peritia requiritur. Sed in majoribus hoc tanto est evidentius, quanto et majora peritiæ præmia, et graviora imperitiæ damna sunt proposita. Nam Agamemnonis quidem classis Mysiam tanquam Troadem populans, turpiter retro cursum avertit: et Persæ atque Libyæ, trajectus freti putantes esse cæca vada, tantum non in magna pericula devenere et suæ stultitiæ monumenta reliquerunt: Persæ, sepulchrum Salganei apud Euripum Chalcidicum ab ipsis occisi, quod male classem a Maliensibus ad Euripum duxisset; Libyæ autem tumulum Pelori, similem ob causam interfecti. Et bello Xerxico plena naufragiorum tabulis fuit Græcia; Ætolium quoque et Ionium colonia hujusmodi clades multas tulit. Vicissim res aliquoties præclare sunt gestæ peritiæ locorum: quemadmodum Ephialtes fertur in angustiis, quæ sunt apud Thermopylas, Persis demonstrato per montes calle Leonidam cum sociis in manus tradidisse, barbarosque intra Pylas adduxisse. Et omissis antiquis, existimo proximam Romanorum in Parthos expeditionem huic proposito demonstrando sufficere: tum in Germanos et Celtas, quum barbari in paludibus et nemoribus inviis ac solitudinibus degentes, locorum naturâ se tuerentur, efficerentque, ut locorum ignaris procul remota viderentur quæ erant propinqua, itineraque occultarent, et alimentorum ac rerum aliarum copiam præciderent.

18. Ergo, ut docuimus, geographiæ major pars ad vitam

(10-12.)

LIB. I. CAP. I. PROLEGOMENA.

[20-23.] 9

ἡγεμονικούς βίους καὶ τὰς χρείας· ἔτι δὲ καὶ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας καὶ πολιτικῆς τὸ πλεόν περὶ τοὺς ἡγεμονικούς βίους, σημείον δέ· τὰς γὰρ τῶν πολιτειῶν διαφορὰς ἀπὸ τῶν ἡγεμονιῶν διακρίνομεν, ἄλλην μὲν ἡγεμονίαν τιθέντες τὴν μοναρχίαν, ἣν καὶ βασιλείαν καλοῦμεν, ἄλλην δὲ τὴν ἀριστοκρατίαν, τρίτην δὲ τὴν δημοκρατίαν. τσαύτας δὲ καὶ τὰς πολιτείας νομίζομεν, ὁμωνύμως καλοῦντες ὡς ἂν ἀπ' ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ἐχούσας τῆς εἰδοποιίας· ἄλλος γὰρ νόμος τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα, ἄλλος δὲ τὸ τῶν ἀρίστων, καὶ τὸ τοῦ δήμου. τύπος δὲ καὶ σχῆμα πολιτείας ὁ νόμος. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ δίκαιον εἶπὸν τινες τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον. εἴπερ οὖν ἡ πολιτικὴ φιλοσοφία περὶ τοὺς ἡγεμόνας τὸ πλεόν ἔστιν, ἔστι δὲ καὶ ἡ γεωγραφία περὶ τὰς ἡγεμονικὰς χρείας, ἔχει ἂν τι πλεονέκτημα καὶ αὐτὴ παρὰ τοῦτο· ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ πλεονέκτημα πρὸς τὰς πράξεις.

19. Ἐχει δὲ τινα καὶ θεωρίαν οὐ φαύλην ἢ πραγματεία, τὴν μὲν τεχνικὴν τε καὶ μαθηματικὴν καὶ φυσικὴν, τὴν δὲ ἐν ἱστορίᾳ καὶ μύθοις κειμένην, οὐδὲν οὔσι πρὸς τὰς πράξεις· οἷον εἴ τις λέγοι τὰ περὶ τὴν Ὀδυσσεύς πλάνην καὶ Μενελάου καὶ Ἰάσονος, εἰς φρόνησιν μὲν οὐδὲν ἂν συλλαμβάνειν δόξειεν, ἣν ὁ πρῶτων ζητεῖ, πλὴν εἰ καταμίσγοι καὶ τῶν γενομένων ἀναγκαίων τὰ παραδείγματα χρήσιμα· διαγωγῆν δ' ὅμως πορίζοι ἂν οὐκ ἀνελεύθερον τῶ ἐπιβάλλοντι ἐπὶ τοὺς τόπους τοὺς παρασχόντας τὴν μυθοποιίαν. καὶ γὰρ τοῦτο ζητοῦσιν οἱ πρῶττοντες διὰ τὸ ἔνδοξον καὶ τὸ ἠδύ, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ· μάλλον γὰρ σπουδάζουσιν, ὡς εἰκός, περὶ τὰ χρήσιμα. διόπερ καὶ τῶ γεωγράφῳ τούτων μάλλον ἢ ἐκείνων ἐπιμελητέον. ὡς δ' αὐτως ἔχει καὶ περὶ τῆς ἱστορίας καὶ περὶ τῶν μαθημάτων· καὶ γὰρ τούτων τὸ χρήσιμον αἰεὶ μάλλον ληπτέον καὶ τὸ πιστότερον.

20. Μάλιστα δὲ δοκεῖ, καθάπερ εἴρηται, γεωμετρίας τε καὶ ἀστρονομίας δεῖν τῇ τοιαύτῃ ὑποθέσει. καὶ δεῖ μὲν ὡς ἀληθῶς· σχήματα γὰρ καὶ κλίματα καὶ μεγέθη καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτοις οἰκεία οὐχ οἷον τε λαβεῖν καλῶς ἀνευ τῆς τοιαύτης μεθόδου. ἀλλ' ἴ' ὥσπερ τὰ περὶ τὴν ἀναμέτρῃσιν τῆς ὄλης γῆς ἐν ἄλλοις δεικνύουσιν, ἐναυθα δὲ ὑποθέσθαι δεῖ καὶ πιστεῦσαι τοῖς ἐκεῖ δειχθεῖσιν· ὑποθέσθαι δὲ καὶ σφαιροειδῆ μὲν τὸν κόσμον, σφαιροειδῆ δὲ καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔτι δὲ τούτων πρότερον τὴν ἐπὶ τὸ μέσον τῶν σωμάτων φοράν. Ταῦτα μὲν οὖν ἔπει τῆς αἰσθήσεως ἢ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἐγγύς ἐστιν, εἰ ἄρα, ἐπισημηναίμεθ' ἂν ἐπὶ κεφαλαίῳ μικρά· οἷον ὅτι ἡ γῆ σφαιροειδής, ἐκ μὲν τῆς ἐπὶ τὸ μέσον φορᾶς πόρρωθεν ἢ ὑπόμνησις καὶ τοῦ ἕκαστον σῶμα ἐπὶ τὸ αὐτοῦ ἄρτημα νεύειν, ἐκ δὲ τῶν κατὰ πελάγη καὶ τὸν οὐρανὸν φαινόμενων ἐγγύθεν· καὶ γὰρ ἡ αἰσθησις ἐπιμαρτυρεῖν δύναται καὶ ἡ κοινὴ ἐννοια. φανερώς γὰρ ἐπιπροσθεῖ τοῖς πλεούσιν ἢ κυρτότης τῆς θαλάττης, ὥστε μὴ προσβάλλειν τοῖς πόρρω φέγγεσι τοῖς ἐπ' ἴσον ἐξηγήμενοις τῇ ὄψει. ἐξαρθέντα γοῦν πλεόν

et usum imperatorum refertur. Porro autem circa hæc eadem magna philosophiæ moralis vel politicæ pars versatur. Hoc exinde probo, quod varias rerumpublicarum formas a vario eas regendi modo appellamus : alium principatum statuentes monarchiam, quæ et regnum dicitur, aliam optimatium, tertiam populi potestatem ; totidemque reipublicæ genera judicamus, iisdemque ea nominibus afficimus, quod ab iis originem formæ suæ ducunt. Alia enim lex est mandatum regis, alia optimatium rogatio, alia plebiscitum : reipublicæ vero forma et figura lex est ; ideoque jus quidam definierunt potentioris esse commodum. Si ergo philosophia politica plerumque circa principes versatur, geographia autem etiam conducit ad eorum utilitatem : hoc ipso etiam hæc aliquam obtinet præstantiam ; ea autem præstantia ad vitam pertinet activam.

19. Speculativam quoque doctrinam habet geographica tractatio minime contemnendam, partim artificiosam et mathematicam et physicam, partim in historia et fabulis sitam, quæ ad agendum nihil conferunt : ut si quis Ulyssis, Menelai aut Iasonis errores recenseat, nihil is videbitur ad prudentiam parandam afferre adjumenti, quam in actione versans requirit, nisi sicubi eorum, quæ illis necessario evenerunt, utilia exempla admisceat ; non illiberalem tamen delectationem præbuerit ei qui ad ea venit loca, quæ fabulis occasionem dederunt. Nam qui vitam agendo agunt, eas etiam cognoscere student, propter earum famam et jucunditatem ; non autem multum temporis iis impendunt, sed, ut par est, utilia magis sectantur : sic igitur geographus etiam utilia jucundis præferre debet. Idem de historia quoque et mathematica cognitione judicandum est, in quibus etiam, quod utilius et fide dignius est, præcipue captari debet.

20. Maxime autem videtur, id quod ante etiam monuimus, geometria atque astronomia indigere hoc institutum. Ac plane ita res habet : figuræ quippe, inclinationes, ac magnitudines aliaque his affinia sine ista methodo comprehendi nullo modo possunt. Sed velut (?) totius terræ dimensionem alibi demonstrant, hic autem pro certis poni et credi debent quæ alibi sunt demonstrata. Sumendum hæc quoque, mundum esse globum, itemque globosam terræ superficiem : itemque ante hæc, ferri corpora ad medium. Quod quoniam sensu cognoscitur, aut e communibus animi notionibus in promptu est, nos paucis rem absolvamus ; exempli loco sit globosa terræ forma, quæ ex latatione corporum ad centrum e longinquo probatur ; item, quod quodvis corpus ad centrum gravitatis suæ inclinatur ; e propinquo autem, ex iis quæ in mari et cælo observantur, demonstrari potest, quum et sensus testimonium ferre queat, et notitia communis. Etenim navigantibus curvitas maris perspicue impedimento est, ita ut visu non attingant lumina ab ipsis longius remota, quæ eadem cum oculis ipsorum altitudine

τῆς ὄψεως ἐφάνη, καίτοι πλέον ἀποσχόντα αὐτῆς·
 ὁμοίως δὲ καὶ αὐτῆ μετεωρισθεῖσα εἶδε τὰ κεκρυμμένα
 πρότερον. ὅπερ δηλοῖ καὶ ὁ ποιητής· τοιοῦτον γὰρ ἔστι
 καὶ τὸ

6 ὄξυ μάλᾳ προΐδων, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἄρθεῖς.

καὶ τοῖς προσπλέουσι δὲ αἰεὶ καὶ μᾶλλον ἀπογυμνοῦται
 τὰ πρόσγεια μέρη, καὶ τὰ φανέντα ἐν ἀρχαῖς ταπεινὰ
 ἐξαιρέται μᾶλλον. τῶν τε οὐρανίων ἢ περιφορὰ ἐναρ-
 γῆς ἔστι καὶ ἄλλως καὶ ἐκ τῶν γωνιμονικῶν· ἐκ δὲ
 10 τούτων εὐθὺς ὑποτείνει καὶ ἡ ἔννοια, ὅτι ἐρριζωμένης
 ἐπ' ἀπειρον τῆς γῆς οὐκ ἂν ἦ τοιαύτη περιφορὰ συνέ-
 βαινε. καὶ τὰ περὶ τῶν κλιμάτων δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν
 οἰκίσεων δεῖκνυται.

21. Nunc δὲ ἐξ ἐτοίμου δεῖ λαβεῖν ἔνια, καὶ ταῦθ'
 15 ὅσα τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ στρατηλάτῃ χρήσιμα. οὔτε
 γὰρ οὕτω δεῖ ἀγνοεῖν τὰ περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θέσιν
 τῆς γῆς, ὥστ', ἐπειδὴν γένηται κατὰ τόπους, καθ'
 οὗς ἐξήλλακται τινὰ τῶν φαινομένων τοῖς πολλοῖς ἐν τῷ
 οὐρανῷ, ταράσσεσθαι καὶ τοιαῦτα λέγειν·

20 ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπη ζῶφος, οὐδ' ὅπη ἡώς,
 οὐδ' ὅπη ἥλιος φασεσίμβροτος εἶσ' ὑπὸ γαῖαν,
 οὐδ' ὅπη ἀνεῖται·

οὐθ' οὕτως ἀκριβοῦν, ὥστε τὰς πανταχοῦ συνανατολάς
 τε καὶ συγκαταδύσεις καὶ συμμέσουρανῆσεις καὶ ἐξάρ-
 25 ματα πόλων καὶ τὰ κατὰ κορυφὴν σημεία καὶ ὅσα ἄλλα
 τοιαῦτα κατὰ τὰς μεταπτώσεις τῶν δριζόντων ἅμα
 καὶ τῶν ἀρκτικῶν διαφέροντα ἀπαντᾷ, τὰ μὲν πρὸς
 τὴν ὄψιν, τὰ δὲ καὶ τῆ φύσει γνωρίζειν ἅπαντα· ἀλλὰ
 τὰ μὲν μῆδ' ὀλίως φροντίζειν, πλὴν εἰ θεὰς φιλοσόφου
 30 χάριν, τοῖς δὲ πιστεύειν, κἂν μὴ βλέπη τὸ διὰ τί. καὶ
 γὰρ τοῦτο τοῦ φιλοσοφοῦντος μόνου, τῷ δὲ πολιτικῷ
 σχολῆς οὐ τοσαύτης μέτεστιν, ἢ οὐκ αἰεὶ. οὐ μὴν οὐδ'
 οὕτως ὑπάρχειν ἀπλοῦν δεῖ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆ γραφῆ
 ταύτη καὶ ἀργόν, ὥστε μῆδὲ σφαῖραν ἰδεῖν, μῆδὲ κύ-
 35 κλους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν παραλλήλους, τοὺς δ' ὀρθίους
 πρὸς τούτους, τοὺς δὲ λοξούς· μῆδὲ τροπικῶν τε καὶ
 ἰσημερινῶ καὶ ζωδιακοῦ θέσιν, δι' οὗ φερόμενος ὁ ἥλιος
 τρέπεται καὶ διδάσκει διαφορὰς κλιμάτων τε καὶ ἀνέ-
 μων. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ περὶ τοὺς δρίζοντας καὶ τοὺς
 40 ἀρκτικούς καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ τὴν πρώτην ἀγωγὴν τὴν
 εἰς τὰ μαθήματα παραδίδοται κατανοήσας τις ἴ' ἄλλως
 πῶς δύναται παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις ἐνταῦθα·
 ὁ [δὲ] μῆδ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἢ περιφερῆ, μῆδὲ κύκλον
 εἰδώς, μῆδὲ σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν ἢ ἐπίπεδον, μῆδ' ἐν
 45 τῷ οὐρανῷ μῆδὲ τοὺς ἑπτὰ τῆς μεγάλης ἄρκτου ἀστέ-
 ρας καταμαθῶν, μῆδ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων μῆδὲν ἢ
 οὐκ ἂν δέοιτο τῆς πραγματείας ταύτης ἢ οὐχὶ νῦν, ἀλλ'
 ἐκείνοις ἐντυχῶν πρότερον, ὧν χωρὶς οὐκ ἂν εἴη γεω-
 γραφίας οἰκείος.

22. Ἀπλῶς δὲ κοινὸν εἶναι τὸ σύγγραμμα τοῦτο δεῖ
 καὶ πολιτικῶν καὶ δημοφελῶς ὁμοίως, ὥσπερ τὴν τῆς
 ἱστορίας γραφὴν. κακεῖ δὲ πολιτικῶν λέγομεν οὐχὶ
 ὄν παντάσῃν ἀπαίδευτον, ἀλλὰ τὸν μετασχόντα τῆς

emineant, altius autem visu elata, conspici possunt, etiam
 quum longius ab oculis removeantur. Quo pacto etiam oculi in
 altum sublati ea cernunt, quæ prius latebant. Quod etiam
 poeta declaravit : tnam huc pertinet illud (*Od. E, 393*),

Elatus fluctu a magno prospexit acute.

Humiliora etiam navi ad litus accedentibus magis subinde
 magisque deteguntur, et quæ initio depressa videbantur,
 magis jam paulatim attolluntur. Jam cœlestium motus
 quum alias, tum ex umbræ rationibus est evidens. Atque
 ex his statim intellectus hocprehendit, talem conversionem
 cœli fieri non posse, si terra radices suas in infinitum
 extenderet. De climatibus sermo erit in sectione de habi-
 tationibus.

21. Nunc autem ex iis quæ in promptu habentur, acci-
 pienda quædam sunt, ea scilicet, quæ civili ac exercitus
 ductori prosunt. Neque enim usque adeo ignarum esse det
 rerum cœlestium et situs terræ, ut, quum in loca perve-
 nerit, in quibus aliquid eorum quæ in cœlo apparere solent,
 ab usitato modo discrepet, tum animo perturbetur et in
 hanc sententiam loquatur (*Od. K, 190*) :

O socii, neque enim noctis quo cardine surgat
 caligo, vel qua roseis aurora quadrigis
 vecta diem ferat, præcepis ubi lampada condat
 Titan, qua curru terram superetve supino,
 novimus :

neque rursus ita accurate omnia scrutari, ut quæ ubicun-
 que locorum simul exoriuntur, simul occidunt, simul ad
 medium cœli appellunt, quæ polorum exaltationes, quæ
 supra verticem ferantur puncta, et quæ alia id genus mu-
 tatione horizontum juxta atque arcticorum circulorum di-
 versa eveniunt, visu alia percepta, alia per ipsius rei natu-
 ram cognita habeat. Sed hæc partim prorsus ei sunt omit-
 tendæ, nisi philosophicæ contemplationis causa attingat :
 partim credenda peritis, etiam si causam ipse non per-
 spiciat. Nam causas scire philosophi solius est : civili
 homini tantum non est otii, aut certe non semper. Interim
 qui hoc opus leget, eum non eo usque rudem aut inertem
 esse oportet, ut neque sphaeram inspexerit usquam, neque
 circulos in ea descriptos, quorum alii se æquius inter se per-
 petuo intervallis ambiunt, alii in hos ad angulos rectos
 incidunt, alii per obliquum ducuntur; neque norit eorum
 situm, quibus statio et in alteram mundi partem aversio
 solis definitur, aut dies nocti æquatur, neque signiferum,
 per quem sol decurrit suisque conversionibus discrimina
 climatum et ventorum indicat. Qui enim hæc et quæ de
 horizontibus, arcticis, aliisque rebus in prima mathema-
 tum institutione traduntur, non recte intelligit, quomodo
 is assequatur ea quæ hic disputantur? et qui rectam, cir-
 cumductamve lineam, qui circulum ignorat, et globosam
 superficiem, aut planitiem, et qui in ipso cœlo neque sep-
 tem stellas Ursæ majoris cognitatas habet, neque harum
 rerum quicquam, is aut prorsus est ab hac tractatione
 alienus, aut in præsentia saltem; priusque ea discere debet,
 sine quibus ad geographiam non est aptus.

22. Omnino autem hunc commentarium communem
 oportet esse, et civilibus hominibus commodum, et in pu-
 blicum utilem, quemadmodum et scriptionem historiæ.
 Atque hic civilem vocamus, non qui prorsus sit ineruditus,